

STŘEDISKO PRO
POMOC STUDENTŮM
SE SPECIFICKÝMI NÁROKY
Masarykova univerzita

Historie tlumočení

Bc. Dana Peňázová

Malé opakování 😊

Co je tlumočení?

Kdo je tlumočnick?

Vývoj tlumočení (mluvené jazyky)

1.

- ✓ Kde byly počátky? Přesně to nikdo neví 😊
Ale pravděpodobně ve chvíli, kdy lidé začali mluvit jinými jazyky
 - Egypt
 - Babylon
 - Starověké Řecko – vězni, přistěhovalci, otroci atd.

Obrázek pochází z reliéfu na hrobce Haremhab v Saqqara, 1330 př. n. l
nyní je uložen v Národním muzeu starožitností v Leidenu, Holandsko

Vývoj tlumočení (mluvené jazyky)

2.

- ✓ Tlumočení ve středověku i novověku – jazyky latina, řečtina, francouzština, turečtina.
- ✓ Objevení Ameriky, 1492 – tzv. lodní tlumočníci.
- ✓ 19. století – nástup angličtiny a dalších národních jazyků.
- ✓ Průmyslová revoluce – obchod, diplomacie, mezinárodní spolupráce (věda, technika, výzkum), vznik mezinárodních organizací.

Vývoj tlumočení (mluvené jazyky)

3.

- ✓ Mezník 1. svět. válka – konsekutivní tlumočení
- ✓ Meziválečné období – simultánní tlumočení (první pokusy s technikou)
- ✓ Nástup simultánního tlumočení – Norimberský proces (1945 – 1946), Tokijský tribunál (1946 – 1948)

<https://www.youtube.com/watch?v=bJRj8e6xc-g> (3:30 – 3:51)

Zdroj: <https://gayssoteries.wordpress.com/2016/01/29/tribunal-de-nuremberg-protestations/>

Vývoj tlumočení (znakové jazyky)

1.

- Postoj odborné veřejnosti - cca 100leté období změn
 - Mnich Pedro Ponce de Leon (Španělsko) – škola pro neslyšící v klášteře sv. Salvátora.
 - 1776 Charles-Michel de l'Épée, díky němu se ZJ dostává do veřejných škol (nar. 24. 11. 1712).
 - 1880 Milánský kongres - zákaz používání ZJ ve vzdělávání (Evropa), nástup orální metody.

Vývoj tlumočení (znakové jazyky)

2.

- 1988 Evropský parlament vydal rezoluci o postavení znakového jazyka jako přirozeného komunikačního nástroje neslyšících - ZJ jako úřední jazyk (Finsko 1996, Portugalsko 1997, Rakousko 2005).

Mimo EU – Švýcarsko, zákonná úprava již v r. 1959.

Česká legislativa – počátky

1.

- Zákon č. 171/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 29/1984 Sb. o soustavě základních a středních škol (§3, odst. 2 přiznává právo na vzdělávání ve znakovém jazyce, do r. 2005)
- Zákon č. 155/1998 Sb. ve znění pozdějších předpisů o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob ve znění zákona č. 384/2008 Sb.

Česká legislativa – počátky

2.

- Školský zákon č. [561/2004](#), vyhláška 27/2016 o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných
- Zákon č. [108/2006](#) Sb. o sociálních službách - upravuje tlumočení jako sociální službu - např. v komunitním tlumočení, § 56 Tlumočnické služby
- Školský zákon č 82/2015 Sb, §16

Kdo tlumočil

- Učitelé, ředitelé, vychovatelé (kněží, řádové sestry) - ústavy pro hluchoněmé.
- Rodiče neslyšících dětí - výjimečně, záleželo na jejich snaze, dříve většinou „domácí“ jazyk.
- Nedoslýchaví ovládající ZJ i mluvený jazyk, postlingválně ohluchlí, Neslyšící.
- Slyšící děti neslyšících rodičů (Children of Deaf Adults, CODA) – pokud s nimi rodiče znakovali.

<http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1096066178-televizni-klub-neslysicich/207562221800016#CTPlayer-1>
(0:18 – 5:50)

Kde se tlumočilo

- Komunitní tlumočení:
 - u lékaře, na úřadech, v institucích
 - v zaměstnání
 - ve spolcích, klubech, neziskových organizacích
 - na sportovních setkáních
 - překlad dokumentů

- Státní orgány
 - policie, soudy
 - magistráty (svatby, matriky atd.)

Odměna za tlumočení

- Ad komunitní tlumočení:
 - naturálie
 - dobrovolnická činnost – převážně do 80. let min. st.
 - od 15 Kč/hod (dle vyhl. z r. 1981)

- Ad státní orgány – dle vyhl. č. 37/1967 Sb. Zákona o znalcích a tlumočnících ve znění pozdějších předpisů

<http://www.kstcr.cz/cz/legislativa-zakony-vyhlaska-c-37-1967-sb-k-provedeni-zakona-o-znalcich-a-tlumocnicich-v-platnem-zneni>

Vývoj tlumočnictví v ČR

1.

- Vznikají kluby a spolky, které „najímají“ tlumočníky - většinou dobrovolníky.
- Reformy tlumočnických služeb – J. Zeman, J. Paur.
- Odměny prvních tlumočnicků (DPČ, DPP, HPP).
- Kurzy znakové řeči.
- Slovník znakové řeči (SR 1986, ČR 1988).
- Snahy o unifikaci znakové řeči – hlavně po r. 1989.

<http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1096066178-televizni-klub-neslysicich/214562221800014>

Vývoj tlumočnictví v ČR

2.

- 1969 vznik Svazu invalidů - navrhuje soudním institucím tlumočnický dle předpisu č. 47/1959 o úpravě právních poměrů znalců a tlumočnicků
- Zahájeno systematické vzdělávání tlumočnicků
- Komise tlumočnicků – příprava vzdělávání tlum., koncepce školení, učební osnovy, realizace školení a zkoušek – povinné (refundace mzdy, bezplatné pobyty)
- 70. léta – tlumočníci převážně jako dobrovolníci, nebo na dohodu, doporučovaly je spolky a základní organizace SI

Vývoj tlumočnictví v ČR

3.

- Plán SI – od r. 1973 zajistit ve všech oblastních ZO tlumočnické služby
- Vytvoření kategorizace tlumočnicků
 - 3. kategorie – převážně komunitní tlumočení (začátečníci, mírně pokročilí)
 - 2. kategorie – komunitní tlumočení, tlumočení na úřadech, menší konference, schůze, přednášky ve spolcích
 - 1. kategorie – ad 3. + 2. + soudní tlumočníci (policie, soudy), konferenční tlumočení, tlumočení na mezinárodních akcích – zapsán u soudu jen na doporučení nadřízené organizace (SI/SNN v ČR)

Vývoj tlumočnictví v ČR

4.

- 1975 – 1978 zaevidováno při SNN v ČR
cca 50 dobrovolných tlumočnicků;
1980 – 88 v ČR 98 tlumočnicků.
- Setkávání s ostatními tlumočnickými z krajů – několikrát ročně
- 1987 první tlumočení v ČT – [J. Zeman](#), [E. Mrzilková](#),
J. Křeček, V. Provazníková, [J. Kubicová](#), M.
Kleisnerová, [J. Švagr](#) (Ozvěny, TKN, Klíč, v
současnosti mnoho dalších pořadů)

Vývoj tlumočnictví v ČR – 90. léta 20. stol.

5.

- Víkendové kurzy tlum. akreditované MŠMT.
- TZJ na plný úvazek – povinnost akreditovaného vzdělávání.
- Tlumočnické služby dotované MZ (sociální pracovníci, pečovatelská služby 24 h/ročně).
- 1990 – E. Mrzílková na Pražském hradě (TK V. Havla a papeže Jana Pavla II., princezna Diana).
- Vzdělávání tlum. se zdokonaluje – vznik OTZJ, přebírá vzdělávání a přezkušování tlum. s akreditací MŠMT.

Vývoj tlumočnictví v ČR – 90. léta 20. stol. 6.

- 1998 – vznik oboru Čeština v komunikaci neslyšících na FF UK, výzkum ZJ, absolventi tlumočníci + lingvisté ZJ.

Současnost

- Působení tlumočnicků v různých organizacích:
 - profesních – Česká společnost tlumočnicků znakového jazyka, Organizace tlumočnicků znakového jazyka, Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, Národní rada tlumočnicků a lektorů ZJ (více se zaměříme v přednášce o organizacích tlumočnicků;
 - pracovních – Svaz neslyšících a nedoslýchavých v ČR, Česká unie neslyšících, Unie neslyšících Brno, Centrum zprostředkování tlumočení pro neslyšící, Tichá linka, atd.

Přístupy k tlumočení

- Role tlumočnicka = model poskytování služeb
 1. Pomocník
 2. Robot
 3. Facilitátor
 4. Bilingválně - bikulturní přístup
 5. Spojenec

- V současnosti pořadí obrácené.
- V některých okamžicích je tlumočnick vše dohromady.

CODA (Children of Deaf Adults)

- Slyšící děti neslyšících rodičů.
- ZJ převážně jejich mateřským jazykem.
- Pomocníci pro SP rodiče od dětství.
- Sdružení CODA po celém světě – pořádají setkání na národní i mezinárodní úrovni.

<http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1096066178-televizni-klub-neslysicich/207562221800019#CTPlayer-1>

Základní typy tlumočení (ČZJ)

1.

- ❖ Simultánní - tlumočení v průběhu sdělení
- ❖ Konsektivní - časová prodleva
- ❖ Liaison - konsektivní typ, ale bez poznámek
- ❖ Relay – překlad mezi více tlumočníky
- Individuální – jeden tlumočnick x jeden klient
- Skupinové – jeden tlumočnick x více klientů
- ❖ Komunitní – pro potřeby Neslyšících
- Týmové – tlumočnický tým (2 a více tlum. x 1 a více klientů)

Základní typy tlumočení (ČZJ)

2.

- Umělecké – divadelní představení
(tlumočení zónové (1:34-1:44), stínové (0:11-1:18), statické,
doprovodné (0:30-1:35), experimentální), tlumočení hudby
atd.

Zdroj: [Hands dance](#) – představení Alenka v říši znaků, experimentální tlum.

Literatura:

- Čeňková, I. *Krátký exkurz do historie, teorie a praxe tlumočení*. Ústav translatologie, FF UK, 2013.
- Peňáz, P. a kol. *Kurz komunikace se sluchově postiženými*. Masarykova univerzita Brno, 2010.
- Frishberg, N. *Interpeting: An Introduction*. Silver Spring: RID Publ., 1986 in Šebková, H. Úvod do tlumočnické profese a vzdělávací systémy tlumočnicků v ČR a zahraničí. ČKTZJ, 2008.
- Humprey, J. H. – Acorn, B. J. *So You Want To Be An Interpreter? An Introduction to Sign Language Interpreting*. Amarillo, Texas, 2001 in Šebková, H. Úvod do tlumočnické profese a vzdělávací systémy tlumočnicků v ČR a zahraničí. ČKTZJ, 2008.

<http://unprofessionaltranslation.blogspot.cz/2010/07/earliest-depiction-of-interpreter.html>

<https://gayssoteries.wordpress.com/2016/01/29/tribunal-de-nuremberg-protestations/>

<https://www.youtube.com/watch?v=bJRj8e6xc-g>
<http://www.snn-cr.cz/Historie-SNN>

<http://unprofessionaltranslation.blogspot.cz/2010/07/earliest-depiction-of-interpreter.html>

<https://gayssoteries.wordpress.com/2016/01/29/tribunal-de-nuremberg-protestations/>

<https://www.youtube.com/watch?v=bJRj8e6xc-g>

<http://www.snn-cr.cz/Historie-SNN>

Děkuji vám za pozornost